

กระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงเพื่อสื่อสารความรู้เรื่องสถิติ

จตุพร สุวรรณสุขุม

จิริยุทธ์ สินธุพันธุ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เข้าใจกระบวนการผลิตละครเวทีแบบมิวสิคัลสำหรับใช้เป็นช่องทางในการสื่อสาร 2) เพื่อวัดผลความเปลี่ยนแปลงของทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อวิชาสถิติหลังจากการเปลี่ยนช่องทางในการสื่อสารเป็นรูปแบบมิวสิคัล และ 3) เพื่อวัดผลประสิทธิภาพในการเพิ่มความเข้าใจค่าพื้นฐานต่างๆ ทางสถิติที่เกิดจากการสื่อสารจากช่องทางการใช้สื่อการสอนในรูปแบบละครมิวสิคัล ผลการวิจัยพบว่าค่าทัศนคติที่วัดก่อนการแสดงคือ 20.244 ส่วนค่าทัศนคติหลังการแสดงเพิ่มขึ้นเป็น 26.640 และในส่วนของความเข้าใจ ค่า T-test มีค่า -21.688 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าละครเพลงสามารถเพิ่มประสิทธิภาพความเข้าใจค่าสถิติพื้นฐาน ทำให้ผู้ชมมีความเข้าใจเนื้อหามากขึ้นที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

คำสำคัญ: กระบวนการสร้างสรรค์ ละครประยุกต์ สถิติ การเรียนรู้ สาระบันเทิง

จตุพร สุวรรณสุขุม (นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555) ปัจจุบันเป็นผู้จัดการหลักสูตรนานาชาติ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ จิริยุทธ์ สินธุพันธุ์ (Ph.D., University of Exeter, UK, 2008) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชา วาทยุทธศาสตร์และสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงเพื่อสื่อสารความรู้เรื่องสถิติ” ของ จตุพร โดยมีอาจารย์ ดร. จิริยุทธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” รวมทั้งได้รับประเมินผล สอวทศวิทยานิพนธ์ในระดับดี ของสาขาการสื่อสารเชิงสุนทรียศาสตร์และบันเทิงคดี ในปีการศึกษา 2555

Abstract

The objectives of this study are 1) to understand the production process of a stage musical theatre as a communication channel, 2) to measure audience's attitude towards the study of statistics after their viewing of a stage musical theatre, and 3) to assess the efficiency of a stage musical theatre as a channel to communicate statistical knowledge. The findings show that audience's attitude towards statistics before viewing of the stage musical theatre was at 20.244. However, after the viewing, audience's attitude increased to 26.640. In terms of audience's understanding of statistical knowledge, the T-test score was at -21.688. Therefore, it can be concluded that the stage musical theatre in this study could increase audience's understanding of basic statistical knowledge at the statistical significance of 0.05.

Keywords: creation process, applied drama, statistics, learning, edutainment

ความสำคัญของปัญหา

วิชาสถิติเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในทุกสาขาอาชีพ เนื่องจากสามารถช่วยในเรื่องของการตัดสินใจ การต่อยอดการเรียนรู้ การประมวลผล รวมไปถึงการคิดวิเคราะห์ ดังนั้น จึงมีการเรียนการสอนรายวิชาดังกล่าว ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก (A.J. Onweugbuzie and V.L. Wilson, 2003 อ้างถึงใน บรรจง เสก ทรัพย์โสภากา, 2551) แต่มีนิสิตหลายคนที่ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหา จึงทำให้เกิดมิตความกังวลในวิชาสถิติ มีลักษณะเป็นพหุมิติ (บรรจง เสก ทรัพย์โสภากา, 2551) ทั้งนี้ ความกังวลด้านวิชาสถิติได้ถูกจำแนกออกเป็น 6 ข้อ ได้แก่ ด้านคุณค่าของวิชาสถิติ (worth of statistic) ด้านความวิตกกังวลในการแปลความ (interpretation anxiety) ด้านความรู้สึกรู้สึกวิตกกังวลในการสอบและเข้าชั้นเรียน (test and class anxiety) ด้านอัตมโนทัศน์ในการคำนวณ (computational self-concept) ด้านความกลัวใน

การขอความช่วยเหลือ (fear of asking for help) และ ด้านความกลัวผู้สอนวิชาสถิติ (fear of statistic teacher) ความกังวลในวิชาสถิติเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการสื่อสารที่อาจจะไม่สามารถทำให้ผู้เรียนบางส่วนเข้าใจในเนื้อหา จนทำให้ไม่สามารถแปลความหมายและเห็นคุณค่า ความสำคัญของวิชาสถิติได้ จนกลายเป็นสาเหตุที่เห็นเป็นเรื่องที่ไกลตัว (R.V. High, 1998) ทั้งที่ในชีวิตประจำวัน เราถูกเชื่อมโยงด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ ทางสถิติที่เราใช้ในการประกอบตัดสินใจเรื่องต่างๆ อยู่ทุกวัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดความคิดที่จะทดลองเปลี่ยนช่องทางในการสื่อสารวิชาสถิติจากรูปแบบการบรรยายมาเป็น การใช้ละครเพลงเพื่อสื่อสารให้ผู้ชมเข้าใจและสามารถรับรู้เนื้อหาของวิชาสถิติ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังต้องการทดลองว่า รูปแบบการสื่อสารผ่านละครเพลงจะสามารถทำให้ผู้เรียนสนใจเนื้อหาวิชาและเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับวิชาสถิติได้หรือไม่ ดังเช่นงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ใช้ละครเป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนเพื่อสื่อสารให้ผู้ชมเห็นถึงความสำคัญของเนื้อหาที่เรียน ทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับบทเรียนและสามารถเข้าใจเนื้อหาผ่านบทละครที่ชม (Christopher McCullough, 1998)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเข้าใจกระบวนการผลิตละครเพลงที่ใช้เป็นช่องทางในการสื่อสาร
2. เพื่อวัดผลความเปลี่ยนแปลงของทัศนคติที่มีต่อวิชาสถิติหลังจากการเปลี่ยนช่องทางในการสื่อสารเป็นรูปแบบละครเพลง
3. เพื่อวัดผลประสิทธิภาพในการเรียนรู้จดจำค่าพื้นฐานต่างๆ ทางสถิติที่เกิดจากการสื่อสารจากช่องทาง การใช้สื่อการสอนในรูปแบบละครเพลง

ปัญหำนำวิจัย

1. กระบวนการผลิตละครเพลงที่ใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารมีขั้นตอนการผลิตอย่างไร
2. จะเกิดความเปลี่ยนแปลงของทัศนคติที่มีต่อ

วิชาสถิติหลังจากการเปลี่ยนช่องทางในการสื่อสารเป็นรูปแบบละครเพลงหรือไม่ อย่างไร

3. ช่องทางการสื่อสารในรูปแบบละครเพลงเพิ่มความเข้าใจความหมายพื้นฐานต่างๆ ทางสถิติได้หรือไม่อย่างไร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดละครประยุกต์และทฤษฎีละครเพื่อการสื่อสาร

แนวคิดละครประยุกต์ถือกำเนิดขึ้นในปีค.ศ. 1960 จากการสร้างพื้นที่สำหรับการแสดงออกให้กับบรรดาผู้คนในสังคม นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายอีกประการคือการสร้างพื้นที่เพื่อเป็น “สวนสนุกแห่งการเรียนรู้” เป็นเสมือนพื้นที่ที่บรรดาคนด้อยโอกาสทางสังคมสามารถมาปลดปล่อยความเครียดโดยใช้ละครเป็นตัวบำบัดและเป็นเครื่องมือสำหรับสื่อสารความรู้สึกภายใน การนิยามเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงพลังของละครในการเยียวยาสังคมและความคิดของบุคคล ต่อมาจึงเกิดการสร้างสรรค์ละครโดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจสิ่งที่แฝงอยู่ในตัวบทละคร นักการละครประยุกต์จะใช้แรงบันดาลใจจากลักษณะเฉพาะบุคคลหรือปัญหาต่างๆ ในสังคมเป็นต้นแบบในการสร้างตัวบทละคร (Helen Nicholson, 2005) โดยทั่วไป นักการละครได้ใช้ประโยชน์ของละครประยุกต์ทั้งหมด 3 รูปแบบ คือ เพื่อเข้าใจสิทธิหน้าที่ในทางกฎหมาย ค้นหาอัตลักษณ์ของกลุ่มคนในสถานที่และเวลาที่ต่างกัน และสุดท้ายคือ บริบทด้านการศึกษา ในส่วนของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำด้านการศึกษามาใช้เนื่องจากสิ่งที่ละครประยุกต์ได้เปรียบการสื่อสารรูปแบบอื่นคือ ความสามารถในการทำให้ผู้ชมเห็นภาพและสร้างความเข้าใจได้มากกว่าตัวหนังสือในบทเรียนที่เมื่ออ่านแล้วก็ต้องใช้จินตนาการช่วยให้เห็นภาพเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจ ดังนั้นการถ่ายทอดอัตโนมัติออกมาให้ผู้เรียนได้เห็นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ละครประยุกต์สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ชมได้ง่าย ผ่านสัญญาณต่างๆ ที่เกิดขึ้นในละครที่ผู้วิจัยได้ใส่ไว้ในตัวบท การแสดง หรือบทเพลงที่ร้องตามคำจำกัดความละครของโรลองค์บาร์ธส์ ดังนี้

“ละครคือเครื่องจักรแห่งการสื่อสารประเภทหนึ่ง

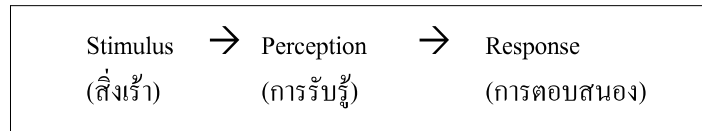
ในขณะที่ไม่ได้ทำงาน เครื่องจักรนี้ซ่อนตัวอยู่หลังม่าน แต่เมื่อมีการเปิดตัว เครื่องจักรนี้ มันจะส่งสาร (message) จำนวนหนึ่งมายังเราทันที สารเหล่านี้มีลักษณะพิเศษเฉพาะ กล่าวคือมันถูกส่งมาพร้อมๆ กัน แต่ด้วยจังหวะที่ต่างกันในการแสดงแต่ละขณะ เราจะได้รับสารถึงหกหรือเจ็ดประการในเวลาเดียวกัน จากฉาก เสื้อผ้า แสง ตำแหน่งของนักแสดง กริยาท่าทาง ภาษาใบ้ คำพูด สารบางประเภทคงที่ (ฉาก) ขณะที่สารอื่นๆ เปลี่ยนไป (คำพูด กริยาท่าทาง)นี้เป็นเรื่องของการประสานข่าวสารอย่างแท้จริงและนี่คือลักษณะความเป็นละคร : กลุ่มสัญญาณกลุ่มหนึ่ง” (อ้างถึงใน วัลยา วิวัฒน์สร, 2538: 123)

สาเหตุที่ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีละครกับการสื่อสารมาอธิบาย เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าในการแสดงละครเรื่องหนึ่งๆ องค์ประกอบของการสื่อสารจะแสดงออกมาทั้งในส่วนที่ตัวละครมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครอื่นๆ หรือแม้กระทั่งกับตัวเอง อีกทั้งองค์ประกอบด้านบทเพลง ภาษา ท่าทาง สีหน้า แววตาของตัวละคร ล้วนเป็นสัญญาณที่เกิดขึ้นในการแสดงทั้งสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำคุณสมบัติดังกล่าวมาเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องมือในการส่งสารให้ผู้ชมได้รับในระหว่างที่ชมละครเพลง ดังนั้นความหมายในเชิงสัญญาณต่างๆ จึงเกิดขึ้นโดยความตั้งใจของผู้วิจัย เพื่อให้ความหมายและค่าต่างๆ ทางสถิติเป็นที่จดจำและสามารถทำให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาของวิชานี้ได้มากขึ้น

ทฤษฎีการรับรู้

การรับรู้ คือการจัดระบบข้อมูลและตีความ โดยพื้นฐานประสบการณ์เดิม โดยมีกระบวนการต่อเนื่องจากความรู้สึก เมื่อได้รับสิ่งกระตุ้นและส่งผ่านข้อมูลไปตีความที่มีข้อมูลหรือประสบการณ์เดิมมาเกี่ยวข้อง (สุวิฑูร์ ธิวะแพทย์, 2549 : 99) นอกจากนี้ การรับรู้คือการตีความหมายจากการรับสัมผัส (Sensation) ในการรับรู้ นั้น เราไม่เพียงแต่มองเห็น ได้ยินหรือได้กลิ่นเท่านั้น แต่เราสามารถรับรู้ได้ว่าวัตถุที่มากระตุ้นสัมผัสการรับรู้ของเรา นั้นคืออะไร ทิศทางไหน สิ่งเร้าที่เข้ามาเหล่านี้จะเกิดเป็นการให้ความหมายกับสิ่งต่างๆ ส่วนในแง่ของพฤติกรรม การรับรู้เป็นขบวนการที่เกิดแทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า การรับรู้ และการตอบสนองสิ่งเร้า

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การรับรู้หมายถึงขบวนการที่คนเราสร้างการตอบสนองกับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยรับสัมผัสผ่านประสาทสัมผัสและใช้ข้อมูลที่มีอยู่เดิมของแต่ละบุคคลเป็นแหล่งอ้างอิง โดยในงานวิจัยนี้ใช้ละครเพื่อเป็นตัวแทนของสิ่งเร้า เพื่อไปกระทบกระบวนการรับรู้ให้เกิดการตอบสนองคือการรับรู้เนื้อหาวิชาสถิติผ่านละครเพลง **ทฤษฎีการเรียนรู้**

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องมีการงอกเงยและเปลี่ยนแปลง อาจลดทอนหรือเพิ่มพูนจนสามารถพัฒนาเป็นความรู้ใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านสมอง การกระทำและประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ การนึกคิด การรับรู้ (สุพัตรา ชาติบัญชาชัย, 2548) การเรียนรู้ที่ดีนั้น ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยตัวเอง จึงจะสัมฤทธิ์ผลผ่านความเข้าใจและปฏิบัติ จนเกิดความรู้ ความเข้าใจในระบบคิดของตนเอง ทั้งนี้ ความรู้ความเข้าใจขึ้นอยู่กับระดับของความถี่ของการปฏิบัติด้วย ผู้วิจัยต้องการทดลองใช้ละครเพลงเพื่อให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางละครที่เป็นเสมือนสิ่งเร้าให้ผู้รับสารเกิดความถี่ของการที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง **ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ**

ทัศนคติเป็นสภาวะความพร้อมทางจิตซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ โดยสภาวะนี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทางหรือเป็นตัวกระตุ้นปฏิกิริยาการตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งต่างๆ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และเป็นสิ่งที่บุคคลใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินสิ่งต่างๆ ในรูปแบบของความชอบหรือไม่ชอบ ดังนั้นการที่จะศึกษาลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์เราจึงต้องทำความเข้าใจทัศนคติพื้นฐานที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นในการตัดสินใจลงมือกระทำสิ่งใดๆ หรือสามารถนำมาใช้ทำนายพฤติกรรมทำให้บุคคลสามารถเข้าใจประเด็นต่างๆ ที่ต้องการสื่อสารได้ง่ายขึ้น (จิรวุฒิ

วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2538)

โดยทั่วไป กระบวนการการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ มักเกิดแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่ก็มีบางครั้งที่เกิดอย่างปัจจุบันทันด่วน ทั้งนี้ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ จะเริ่มจากการรับรู้ข้อมูลใหม่ เลือกรับสิ่งที่สนใจ โดยประเมินจากประสบการณ์เดิมหรือหาข้อมูลใหม่ๆ เพื่อพิจารณาออกมาเป็นคุณค่าของสิ่งใหม่ มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้ (ประพาเพ็ญ สุวรรณ, 2526: 125-131)

1. ความใส่ใจ (Attention) ในแต่ละวันจะมีสิ่งเร้าเข้ามากระทบประสาทสัมผัสมากมาย แต่จะมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่เราเลือกไว้พิจารณา ซึ่งนี่เองเป็นจุดกำเนิดของการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ความใส่ใจก็จะขึ้นอยู่กับความสนใจเฉพาะบุคคล ในการเลือกรับสิ่งเร้าที่ตรงกับสนิยมและค่านิยมของเขาเช่นกัน

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นช่วงที่สำคัญสำหรับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เพราะถ้าหากไม่สามารถทำความเข้าใจกับข้อมูลใหม่ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติก็อาจจะผิดทิศทางไป จึงไม่ใช่เรื่องง่ายในการที่จะให้แต่ละคนเข้าใจอย่างที่ต้องการได้ ต้องขึ้นกับประวัติภูมิหลังของผู้รับ ระดับความยากง่ายของเรื่อง ความเหมาะสมของวิธีการถ่ายข้อมูล จึงสรุปตัวแปรที่สำคัญได้ดังนี้

3. แหล่งข้อมูล (Source factor) ได้แก่ ที่มาของเนื้อหาของสารที่ต้องการนำเสนอ ตัวข้อมูล (Message factor) เนื้อหาความยากง่ายของสารที่ต้องการนำเสนอ แหล่งข้อมูลจะเป็นเสมือนวัตถุดิบในการทำให้เกิดความคิดเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่ได้รับกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ถ้าหากข้อมูลมีความน่าเชื่อถือก็จะเป็นไปได้ที่ผู้รับสารจะมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ง่ายขึ้น

4. การส่งข้อมูล (Channel factor) ได้แก่ ช่องทางในการสื่อสารข้อมูล ผู้ส่งต้องเลือกช่องทางที่มีประสิทธิภาพที่สุด เนื่องจากช่องทางการส่งข้อมูลเป็นเหมือนสื่อกลาง

ที่นำสารไปสู่ผู้รับสาร หากเลือกช่องทางที่ไม่เหมาะสม อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้รับสารไม่สนใจสารที่ต้องการ จะสื่อ มีผลให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ทำให้ผู้รับสาร เปลี่ยนแปลงทัศนคติได้

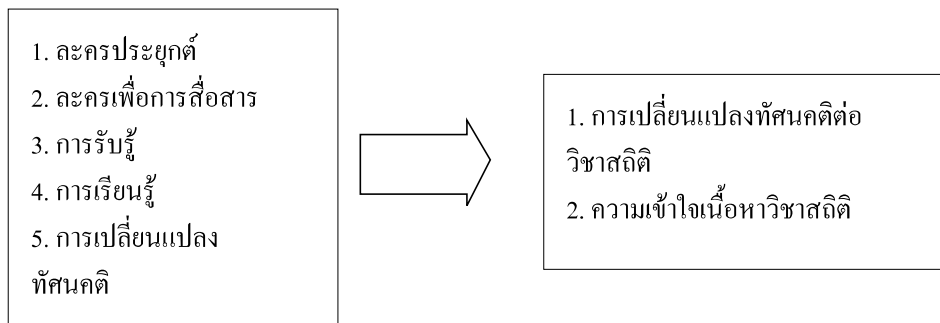
5. ผู้รับ (Audience factor) ได้แก่ ลักษณะของผู้รับสารที่มีความพร้อมหรือความสนใจในสารที่ได้รับหรือไม่ เนื่องจากผู้รับสารมีสิทธิ์เลือกรับและพิจารณาสารที่ตนเองคิดว่าน่าสนใจ หากสารที่ส่งมาเป็นเรื่องที่ผู้รับสารไม่มีความสนใจก็อาจจะปิดกั้นสารที่ได้รับ ทำให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อผู้รับสารคือสภาพแวดล้อม ถ้าหากผู้รับสารอยู่ใน

สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมสารที่ได้รับมาก็อาจจะไม่ส่งผลเต็มที่

กรอบคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

จากแนวคิดทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการทางละครประยุกต์ผ่านรูปแบบในเชิงสัญลักษณ์ของบทละครและการแสดง เพื่อกระตุ้นการรับรู้ของผู้ชมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อวิชาชีพ พร้อมกับการพัฒนาการรับรู้เนื้อหาวิชาชีพที่ดีให้กับผู้ชม โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบคิดการวิจัย ดังนี้

ละครเพลง Normal Curve, I Love You

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงเพื่อสื่อสารความรู้เรื่องสถิติ” เป็นงานวิจัยที่ใช้การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ (Creative Research) เพื่อหาคำตอบในปัญหา นำวิจัยทั้ง 3 ข้อ ปัญหา นำวิจัยข้อแรก ผู้วิจัยต้องการทราบผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานละคร ส่วนปัญหา นำวิจัยอีกสองข้อ ผู้วิจัยต้องการทราบความเปลี่ยนแปลงของทัศนคติและการรับรู้จดจำที่เกิดจากการเปลี่ยนช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่ใช้ในการนำเสนอด้วยละครเพลง โดยงานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นที่จะใช้ละครประยุกต์ในรูปแบบของละครเพื่อการศึกษามุ่งหวังให้กระบวนการทางละครจะไปกระตุ้น

สัมผัสต่างๆ แล้วเชื่อมโยงความรู้กับอารมณ์ความรู้สึก กระบวนการเหล่านี้เองที่ทำให้สามารถพัฒนาความรู้ จนสามารถพัฒนาเป็นความจำระยะยาวได้ (Joan Littlewood, 1995: 740) ด้วยรูปแบบการสื่อสารที่ต่างไปจากเดิมนี้เอง ที่อาจจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วิธีการเก็บข้อมูล

1. บันทึกประจำวัน

ผู้วิจัยจะนำกระดาดยจดบันทึกขั้นตอนความคิดเกี่ยวกับงานแต่ละส่วน ปัญหาที่เกิดขึ้น วิธีการคิด แรงจูงใจต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจะบรรยายในลักษณะไม่เป็นทางการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเตือนความจำในภายหลัง บันทึกจากอุปกรณ์ช่วยจดจำแบบต่างๆ เครื่องอัดเสียง กล้อง

ถ่ายภาพนิ่ง กล้องถ่ายวิดีโอ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ในขั้นการแสดงและหลังการแสดง

2. แบบสอบถาม

ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามประเภทวัดผลก่อนและหลังการแสดง (Pre-Test Post-Test) ให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยจะมีชุดคำถามที่วัดค่าทัศนคติว่าเปลี่ยนแปลงหรือไม่ หลังจากได้รับชมละครไปแล้ว โดยผู้วิจัยจะใช้มาตรวัดแบบ Likert summated rating scale ในส่วนของการวัดค่าทัศนคติ ในส่วนของการวัดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาสถิติ ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามที่เกี่ยวกับการรับรู้ ที่มีความสัมพันธ์กับตัวบทละคร เรื่องราวในละครกับค่าต่างๆ ทางสถิติ และให้ทำการตอบแบบสอบถามชุดเดิมอีกครั้ง หลังรับชมการแสดง เพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลง

การนำเสนอผลงาน

ผู้วิจัยจะทำการประมวลผลความรู้ที่ได้จากขั้นตอนการสร้างสรรคละครเพลงเพื่อนำเสนอข้อมูลออกมาในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) เริ่มจากกระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลง โดยเริ่มตั้งแต่มุมมองโปรดักชั่นจนถึงขั้นเสร็จสิ้นกระบวนการซ้อม หลังจากนั้นจึงทำการแสดงละครเพลงจำนวน 5 รอบการแสดง โดยใช้สถานที่ของอุทยานการเรียนรู้ TK Park หลังจากการแสดง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมตัวอย่างแบบสอบถามจากผู้ชมเพื่อประมวลผลเพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อที่เหลือ ผู้วิจัยนำเสนอในรูปแบบการคำนวณค่าทางสถิติ โดยจะแสดงผลค่าเฉลี่ยที่เปลี่ยนแปลงในส่วนของทัศนคติและคำนวณหาค่าทางสถิติ Dependent t-test (Paired t-test) เพื่อดูว่าค่าที่ออกมาที่แสดงถึงความเข้าใจเนื้อหาที่เพิ่มมากขึ้นดังที่ตั้งใจไว้หรือไม่ หลังจากนั้นจึงหาข้อสรุปโดยใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลง

ในงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์เรื่อง “กระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงเพื่อสื่อสารความรู้เรื่องสถิติ” ผู้วิจัยได้สร้างละครเพลงเรื่อง Normal Curve, I love you โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการแสดง (Pre-production)

1.1 การรวบรวมวัตถุดิบสำหรับการสร้างบทละคร

ผู้วิจัยเริ่มจากกระบวนการสร้างบท โดยมีโจทย์ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องให้บทละครเรื่องนี้สามารถนำเสนอทั้งสาระและความบันเทิง ประเด็นในการสร้างบทละครจะมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นคือการสร้างทัศนคติเชิงลบที่มีต่อวิชาสถิติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเขียนบทที่ทำให้ผู้ชมสามารถรับรู้ได้ว่าวิชาสถิติมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยคัดเลือกเนื้อหาวิชาสถิติในระดับพื้นฐาน เนื่องจากเห็นว่าเป็นค่าทางสถิติที่ผู้เรียนต้องใช้และพบเห็นได้ง่าย อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานการทำความเข้าใจเนื้อหาในระดับสูงต่อไป นอกจากนี้ เนื้อหาวิชาที่เลือกมาจะต้องสอดคล้องและส่งเสริมต่อการสร้างสรรค์ละครเพลงด้วย โดยค่าทางสถิติต่างๆ ที่นำมาใช้ในละครจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับเนื้อหาของเรื่อง และต้องสามารถสร้างจุดเชื่อมโยงให้เข้ากับละครเพื่อให้ง่ายต่อการเล่าเรื่อง จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้เขียนจึงเลือกค่าทางสถิติเพื่อมาใช้ในละครครั้งนี้ ได้แก่ อัตราส่วน ค่ากลาง ค่า SD ค่าซิกมา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ความถี่ ค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน คะแนนมาตรฐาน กลุ่มตัวอย่าง สมมุติฐาน ระดับนัยสำคัญ ตำแหน่งบนโค้งปกติ ค่า T -Test และค่า F - Test และบทสรุปการใช้งานของสถิติ เมื่อได้ค่าต่างๆ มาครบแล้วจึงนำมาดัดแปลงให้เป็นองค์ประกอบต่างๆ ของละคร

1.2 การดัดแปลงวัตถุดิบเป็นบทละคร

หลังจากได้เนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการขั้นตอนต่อไปคือการดัดแปลงเนื้อหาให้เป็นบทละคร โดยใช้การอธิบายอัตรานัยสัมพันธ์ (Concept) ของค่าต่างๆ แล้วนำมาเปลี่ยนเป็นบทละคร ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีแนวทางการดัดแปลงทั้งหมด 3 แนวทางดังต่อไปนี้

1.2.1 การวางลักษณะตัวละคร

ผู้วิจัยได้นำความคิดรวบยอดของค่าทางสถิติมาใช้เพื่อสร้างเป็นลักษณะของตัวละคร โดยใช้บุคลิกของตัวละครแต่ละตัวสร้างการเปรียบเทียบให้ผู้ชมเห็นลักษณะของคนทั่วไปในสังคม ตัวอย่างเช่น ค่ากลาง

(μ) ซึ่งเป็นค่าที่ไม่เอนเอียง มีความสม่ำเสมอ ผู้วิจัยจึงนำมาใช้เป็นลักษณะตัวละครที่ชอบแบ่งปัน ช่วยเหลือให้เกิดความเท่าเทียมกันในหมู่เพื่อนๆ

1.2.2 การวางโครงเรื่อง

ผู้วิจัยใช้รูปแบบของเส้นโค้งปกติในการออกแบบโครงเรื่องของละครที่เริ่มจากจุดเริ่มต้น พัฒนาไปจนถึงจุดสูงสุดของเรื่อง และคลี่คลายในตอนจบ

1.2.3 สถานการณ์ในละคร

ผู้วิจัยได้ใช้สถานการณ์ในละครเป็นตัวกลางเพื่อสื่อสารความหมายของค่าต่างๆ ทางสถิติ โดยจะแสดงเป็นรูปแบบเหตุการณ์ที่เจอในชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างเช่น ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่บ่งบอกถึงความรู้สึกในทางบวกหรือลบที่เรามีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้วิจัยได้นำเอามาเป็นสถานการณ์ในการเจอกันของตัวละครในความรู้สึกต่างๆ กันในแต่ละสถานการณ์

1.3 การพัฒนาบทละคร

หลังจากผู้วิจัยได้ลักษณะตัวละคร แล้วโครงเรื่องสถานการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในละครเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปจึงเป็นการจัดเรียงลำดับเหตุการณ์ให้น่าสนใจ ทั้งนี้ การลำดับเนื้อเรื่องมีผลสำคัญต่อการเล่าเรื่องมาก เนื่องจากการสร้างบทละครใช้แนวทางของละครประยุกต์ ซึ่งมีกฎเกณฑ์ คือ การเริ่มเรื่อง พัฒนาไปสู่ความขัดแย้ง ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหา และพัฒนาไปสู่ขั้นตอนการคลี่คลายของเรื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำโครงเรื่องเดิมมาเรียงใหม่ตามลักษณะการเล่าเรื่องทำให้ละครมีที่มาและเหตุผลรองรับการดำเนินเรื่อง

ทั้งนี้ ละครเรื่องนี้เล่าถึงชีวิตและความสัมพันธ์ของเพื่อนกลุ่มหนึ่งที่ชมรมละคร ซึ่งแต่ละคนล้วนมีบุคลิกที่หลากหลาย เหมือนกับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่ไม่สามารถหาคำตอบได้ด้วยค่าเพียงค่าเดียว ทุกๆ ข้อมูลต้องนำมาหาความสัมพันธ์กันจากสูตรทางสถิติ จึงเปรียบเสมือนกับทุกการกระทำของสมาชิกในชมรมที่จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกที่เหลือ ดังนั้นทุกคนจึงต้องพยายามเลือกวิธีที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ลงตัวกับทั้งตนเองและเพื่อนๆ ร่วมชมรม จนเกิดเป็นเรื่องราวต่างๆ ขึ้น บางครั้งการใช้วิธีการที่ผิด ก็ส่งผลให้เกิดค่าความสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ แต่ทั้งหมดก็ต้องร่วมกันหาวิธีการ

แก้ไข และปรับปรุงให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

1.4 กระบวนการสร้างเพลง

การแต่งเนื้อร้องภาษาไทยนั้นจะมีข้อจำกัดในการเลือกใช้คำที่มีความหมายในการสื่อสาร และเสียงวรรณยุกต์ของคำนั้นต้องสามารถเข้ากันได้กับเสียงของตัวโน้ตสากล ดังนั้นแนวทางการหาคำศัพท์ที่นำมาใช้สำหรับแต่งเป็นคำร้องจึงต้องเลือกคำที่สามารถสื่อสารได้ทั้งความหมายและสามารถออกเสียงสอดคล้องกับตัวโน้ตสากล ดังนั้นผู้วิจัยจึงแต่งทำนองเพลงในละครขึ้นใหม่ทั้งหมด ซึ่งเพลงในละครเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่แตกต่างกันไป โดยทั้งหมดจะมี 2 หน้าดังนี้คือ

1.4.1 การใช้เพลงเพื่อบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นคือเพลงจะเป็นตัวเล่าเรื่อง เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในละครรวมถึงบอกเล่าว่าเหตุการณ์นั้นๆ ว่าเกิดนานเท่าไร และจบลงอย่างไร

1.4.2 เพลงใช้สื่อสารความคิดและความรู้สึกของตัวละคร คือเพลงจะเป็นตัวแทนความรู้สึก ความคิดของตัวละคร ทั้งที่ตัวละครรู้สึกกับตัวเอง หรือผู้แสดงคนอื่นๆ

1.5 การกำกับการแสดง

ในฐานะผู้กำกับการแสดง ผู้วิจัยต้องเปลี่ยนมุมมองเพื่อทำความเข้าใจกับบทละคร อีกครั้งเนื่องจากความหมายของบทละครที่เป็นงานเขียนอาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อนำมาสื่อสารผ่านการแสดง ผู้วิจัยมีขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงจากบทละครสู่การสื่อสารผ่านการแสดงบนเวที ดังต่อไปนี้

1.5.1 การทำความเข้าใจตัวละคร

ผู้วิจัยให้นักแสดงอ่านบทเพื่อให้นักแสดงเห็นภาพรวมทั้งเรื่อง จากนั้นจึงให้นักแสดงซักถามในส่วนที่ยังไม่เข้าใจเพื่อที่ผู้วิจัยจะได้อธิบายที่มาและแรงจูงใจที่ทำให้ตัวละครคิด พูดและกระทำเช่นนั้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยในฐานะผู้กำกับต้องปรับความคิดนักแสดงให้ยึดเหตุผลของตัวละคร พร้อมทั้งปรับทัศนคติของนักแสดงให้เป็นทัศนคติของตัวละคร โดยไม่นำความคิด และประสบการณ์ของตนเองเป็นที่ตั้ง เช่น การที่ผู้วิจัยลองซักถามแล้วให้นักแสดงตอบในฐานะตัวละครก็นับเป็น

วิธีที่ทำให้นักแสดงเริ่มเปิดรับตัวละครมากขึ้น ในบางกรณี นักแสดงก็ต่อต้านตัวละครและไม่กล้าแสดงให้สมบทบาท เช่น ตัวละคร “แนน” ซึ่งเป็นตัวแทนของคำความแปรปรวนจึงมักมีการแสดงออกอย่างสุดโต่ง เนื่องจากคำทางสถิตินี้บ่งบอกถึงความกระจายตัวจากค่ากลาง ผู้วิจัยจึงต้องการให้ลักษณะตัวละครมีการกระทำที่เกินพอดี ผู้วิจัยจึงต้องปรับทัศนคติของนักแสดงให้มองในมุมมองของวิธีการในการแสดงออก ที่บางครั้งจุดมุ่งหมายเหมือนกันแต่วิธีการต่างกันก็เป็นผลให้เกิดความแตกต่างทางการแสดงออกได้ เช่น หากอยากจะทำสิ่งของจากเพื่อน เราอาจจะขอร้องเพื่อขอความเห็นใจ หรือใช้น้ำเสียงกรรโชก ข่มขู่ เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่นักแสดงอาจมองข้าม ทำให้ลืมนึกถึงการแสดงในรูปแบบที่แตกต่างออกไป หรือตัวละคร “น้อย” ที่นักแสดงไม่ได้เป็นคนพิการจริงๆ จึงไม่รู้สึกรู้ว่า การที่นิ้วหายไปหนึ่งนิ้วเป็นเรื่องใหญ่ ดังนั้น แทนที่จะเก็บซ่อนความผิดปกติเหมือนกับคนที่พยายามซ่อนปมคือยของตัวเอง นักแสดงกลับพยายามอวดนิ้วที่พิการ ทำให้ผู้วิจัยต้องปรับทัศนคติทางการแสดงเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมการแสดงออกของนักแสดงให้เข้าใจตัวละครที่เล่นให้มากขึ้น

นอกจากนี้ การปรับทัศนคตินักแสดงเพื่อให้เข้าใจจังหวะและโอกาสในการพูดก็เป็นเรื่องสำคัญ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดคือ การถ่ายทอดบทอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การพูดเร็วโดยไม่มีจังหวะหยุดพักให้ทั้งผู้ชมและตัวนักแสดงเองได้มีเวลาคิด หรือการใช้น้ำเสียงประดิษฐ์เพื่อให้ตัวละครมีน้ำเสียงไพเราะ แต่กลับขัดแย้งกับอารมณ์ที่ตัวละครต้องแสดงออก เช่น อารมณ์โกรธ ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะนักแสดงวางกรอบทางการแสดงเอาไว้เพื่อให้ตนเองรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจในการแสดงของตนเอง จึงไม่กล้าทำลายกรอบทางการแสดงนั้น ผู้วิจัยจึงใช้แบบฝึกหัดทางการสังเกต โดยให้นักแสดงไปสังเกตการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกของผู้คนรอบๆ ตัว เพื่อให้นักแสดงเข้าใจว่า การแสดงอารมณ์ไม่ใช่สิ่งที่ฝืนและไม่ได้มีแบบแผนว่าความโกรธต้องแสดงอย่างไร นอกจากนี้ยังมีแบบฝึกหัดนับเลขแข่งกันเพื่อให้นักแสดงลืมกรอบที่เคยสร้างไว้สักพัก หรือในบางครั้ง ผู้วิจัยจะยังไม่แก้ปัญหที่เกิดขึ้นในทันที แต่เมื่อมีเหตุการณ์ในชีวิต

จริงนอกเหนือจากเวลาซ้อม เช่น เมื่อไปรับประทานอาหารร่วมกัน แล้วพบเหตุการณ์ใกล้เคียงกับสถานการณ์ในละครเกิดขึ้น ผู้วิจัยในฐานะผู้กำกับก็จะอธิบายเชื่อมโยงไปยังสิ่งที่นักแสดงไม่เข้าใจ ทำให้นักแสดงเห็นภาพจริงและพร้อมที่จะปรับปรุงหลังจากเข้าใจจุดมุ่งหมายในการแสดงดีขึ้น ปัญหาอีกประการที่พบ คือการนำลักษณะตัวละคร (Stock Character) ที่คุ้นเคยมาใช้ในการแสดง ซึ่งบางครั้งลักษณะดังกล่าวไม่เหมาะสมกับบทบาทที่ผู้วิจัยต้องการสื่อสาร เพราะตัวละครแต่ละตัวถูกเขียนขึ้นจากลักษณะเนื้อหาวิชาและผู้กำกับคัดเลือกนักแสดงที่มีลักษณะตรงกับตัวละครที่เขียนไว้ ดังนั้น จึงต้องการความเป็นตัวตนของนักแสดงในการแสดง แต่นักแสดงกลับเพิ่มเติมการแสดงนอกเหนือจากที่เคยทำความเข้าใจกันไว้แต่ต้น ทำให้ความหมายของคำทางสถิติที่ผู้วิจัยแทรกไว้ในลักษณะตัวละครไม่ชัดเจน

1.5.2 แนวคิดหลักและแนวคิดอื่นๆ ของละคร

แนวคิดหลักของละครเรื่องนี้จะพูดถึงเรื่องความสัมพันธ์ของเพื่อนที่พูดถึงเรื่องความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสังคม แนวคิดรองคือการวางความสุขให้ถูกที่เพื่อที่จะได้อยู่บนโลกใบนี้ได้อย่างเป็นสุข ซึ่งแนวคิดนี้เป็นส่วนที่ผู้วิจัยเพิ่มเติมจากขั้นตอนการเขียนบท เพื่อให้การแสดงสนุก และมีเหตุผลรองรับการกระทำของตัวละครในเรื่อง

1.5.3 การตีความหมายในบทสนทนา

หน้าที่ที่สำคัญอีกประการของผู้กำกับคือ การตีความความหมายที่แฝงอยู่ในคำพูดของตัวละคร การใช้ น้ำเสียงของนักแสดง ตลอดจนจังหวะและความเร็ว (Beat) ในการพูด เพื่อให้การเปล่งเสียงของนักแสดงสามารถสื่อสารอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครออกมาได้อย่างเต็มที่ตามความต้องการของบทละครและเหตุการณ์ตามท้องเรื่อง

1.5.4 คนตรี

ดนตรีและเสียงประกอบในเรื่องเป็นส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศและความรู้สึกร่วมเพื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร หน้าที่ของผู้กำกับคืออธิบายอารมณ์ ความรู้สึกที่ต้องการให้เกิดขึ้นในแต่ละฉาก เพื่อให้ผู้ประพันธ์ดนตรีเข้าใจและประพันธ์

เพลงให้เข้ากับอารมณ์ ความรู้สึกในแต่ละฉาก นอกจากนี้ผู้กำกับต้องอธิบายความรู้สึกของนักแสดงและบรรยากาศของฉาก รวมทั้งระบุสิ่งที่ต้องการให้มีในดนตรีและเสียงประกอบให้ผู้ประพันธ์ทราบ เช่น ลูกเล่นที่ต้องการให้ใส่ไว้ในดนตรี โทนของเพลง ความดังเบาในแต่ละท่อน

1.5.5 การคัดเลือกนักแสดง

นักแสดงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการแสดงละครเวที เนื่องจากเป็นผู้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกจากบทประพันธ์ให้เห็นเป็นภาพ และถ่ายทอดบทละครออกมาเป็นน้ำเสียง ดังนั้นการหานักแสดงที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกให้ออกมาครบถ้วนจึงต้องทำการคัดเลือกอย่างพิถีพิถัน แต่สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ละครที่ใช้เป็นรูปแบบละครเพลง ดังนั้นนักแสดงจึงต้องมีคุณสมบัติพิเศษอื่นๆ เพิ่มเติมอีก ไม่ว่าจะเป็นการร้องเพลง การเต้น และการฟัง ทั้งนี้ เกณฑ์ในการคัดเลือกนักแสดงของผู้วิจัยคือการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวมาเลือกนักแสดง เนื่องจากผู้วิจัยอยู่ในแวดวงละครเพลงทำให้รู้จักกับนักแสดงจำนวนมาก ดังนั้น จึงไม่ต้องเสียเวลาในการคัดเลือกนักแสดงและด้วยประสบการณ์การแสดงที่นักแสดงทุกคนที่มี ทำให้ผู้วิจัยสามารถเริ่มซ้อมได้อย่างรวดเร็ว ในระยะเวลาที่จำกัด

1.5.6 การฝึกซ้อมนักแสดง

ผู้วิจัยฝึกซ้อมนักแสดงให้มีทักษะ 3 ส่วนคือ

- 1) การแสดงที่เน้นความเข้าใจในบทละคร
- 2) การร้องเพลงที่เน้นเรื่องของความถูกต้องของทำนองกับสัดส่วนของจังหวะเป็นสำคัญ และ
- 3) ท่าเต้น เน้นที่ความพร้อมเพรียง เมื่อซ้อมทั้งสามส่วนจนนักแสดงสามารถถ่ายทอดได้อย่างเป็นธรรมชาติแล้ว ผู้กำกับจึงให้นักแสดงซ้อมกับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น สถานที่แสดง ระบบไฟเสียง เสื้อผ้า

1.5.7 การออกแบบตำแหน่งบนเวที

การออกแบบตำแหน่งบนเวทีเป็นอีกเรื่องที่มีความสำคัญ เนื่องจากตำแหน่ง ระยะในการพูดคุย และทิศทางการเคลื่อนไหวของตัวละครสามารถบอกความรู้สึกภายในที่ตัวละครคิดเพื่อส่งต่อให้ผู้ชมรับทราบได้ ดังนั้น การวางตำแหน่งหรือลักษณะการยืนบนเวทีจึงเป็นหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของผู้กำกับการแสดงเพื่อให้สื่อสารต่อผู้ชมได้

2. ขั้นตอนการแสดง

การแสดงละครเวทีแต่ละรอบจะมีจุดที่คิดหรือคิดพลาดแตกต่างกันไป ในบางรอบ นักแสดงอาจจะค้นพบจังหวะการนำเสนอสารบางอย่างที่เข้ากับเนื้อหาของละครได้แต่ในบางครั้ง นักแสดงอาจมีจังหวะการแสดงที่ไม่สามารถสื่อสารความหมายที่ผู้กำกับต้องการ นอกจากนี้ ยังมี การอธิบายช่วง Lecture Performance ซึ่งเป็นการสรุปเนื้อหาที่แฝงอยู่ในละครให้ผู้ชมได้รับทราบอีกครั้ง เนื่องจากเมื่อชมละคร ความสนุกของเรื่องอาจทำให้ผู้ชมมองข้ามสาระสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการสื่อสารคือเนื้อหาทางสถิติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคิดว่าเป็นการดีถ้าแต่ละช่วงจะมีการสรุปและอธิบายเนื้อหาต่างๆ ให้ผู้ชมได้เข้าใจกรอบหนึ่ง ดังนั้น เมื่อจบการแสดงแต่ละรอบผู้กำกับจะต้องวิจารณ์การแสดงในแต่ละรอบให้นักแสดงได้ฟัง โดยพิจารณาจากจังหวะการเล่น ความชัดเจนของเนื้อหา ความพร้อมเพรียง ความชัดเจนในการบรรยาย ภาพรวมของละคร และปฏิกริยาของคนดูในแต่ละรอบการแสดง

3. ขั้นตอนหลังการแสดง

ขั้นตอนนี้เป็นไปเพื่อตอบปัญหาคำวิจัยอีก 2 ข้อ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อทดสอบทัศนคติของผู้ชมก่อนและหลังชมละคร จากนั้นจึงประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผ่านโปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Science for Windows) และนำค่าทางสถิติมาอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อวิชาสถิติที่ผู้ชมมีก่อนดูการแสดงคือ 20.24 หลังจากชมการแสดง ค่าเฉลี่ยของทัศนคติดังกล่าว มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 26.640 จากค่าเฉลี่ยทัศนคติที่เพิ่มขึ้นและค่า Sig.000 ที่แสดงให้เห็นว่า การใช้ละครเพลงเป็นช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของผู้ชมที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังชมละครเท่ากับ -3.547 t และ df คือค่าสถิติที่คำนวณได้จากข้อมูลตัวอย่าง และค่า Sig (2- tailed) ในที่นี้ได้เท่ากับ 0.000 ผลสรุปได้ว่า การสอนแบบละครเพลงสามารถทำให้ประสิทธิภาพในความเข้าใจค่าพื้นฐานทางสถิติเพิ่มขึ้น

ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า ค่า t ของคะแนนก่อนและหลังชมละครเท่ากับ -21.68 และค่า Sig (2-tailed) ได้เท่ากับ 0.000 ค่า sig ที่ได้สามารถนำมาตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 3 ที่ต้องการทราบประสิทธิภาพในการเรียนรู้จดจำคำพื้นฐานต่างๆ ทางสถิติที่เกิดจากการสื่อสารจากช่องทางการใช้สื่อการสอนในรูปแบบละครเพลงได้ว่า เมื่อเปลี่ยนช่องทางการสื่อสารเป็นรูปแบบละครเพลงแล้วทำให้ผู้ชมสามารถรับรู้และจดจำคำสถิติพื้นฐานได้มากกว่าเดิมที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยเริ่มกระบวนการสร้างบทละครเพื่อเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบที่มีต่อวิชาสถิติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเขียนบทละครที่ทำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าวิชาสถิติมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนและสามารถนำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้ชมเห็นคุณค่าและความสำคัญของวิชานี้ จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของทัศนคติให้เป็นเชิงบวก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ละครประยุกต์เพื่อเป็นแกนในการสร้างสรรค์บทละคร ขั้นตอนแรกคือการเลือกเนื้อหาวิชาสถิติที่จะมานำเสนอ โดยเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาถือเป็นค่าสถิติพื้นฐานที่สามารถพบได้ในบทเรียนระดับอุดมศึกษา และความเป็นไปได้ในการแปลค่านั้นให้เป็นตัวบทละคร

หลังจากผู้วิจัยคัดเลือกเนื้อหาครบแล้ว จึงนำมาคิดแปลงให้เป็นองค์ประกอบต่างๆ ของละครโดยอธิบายความคิดรวบยอด (Concept) ของค่าต่างๆ แล้วนำมาเปลี่ยนเป็นบทละครโดยมีแนวทางคิดแปลงทั้งหมด 3 แนวทาง คือ การวางลักษณะตัวละคร การวางโครงเรื่อง และสถานการณ์ในละคร

จากนั้น ผู้วิจัยจึงนำเนื้อหามาแต่งเป็นเพลงเพื่อบอกเล่าเรื่องราวและความรู้สึกของตัวละคร เมื่อได้องค์ประกอบด้านเสียงครบแล้ว ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบต่างๆ มาจัดเป็นการแสดง พร้อมกันนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติและการรับรู้เนื้อหาของผู้ชมต่อความรู้เรื่องสถิติก่อนและหลังการชมละคร หลังจากนั้น

จึงนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลผลผ่านโปรแกรม SPSS

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงที่ใช้ทฤษฎีละครประยุกต์ในบริบทของการศึกษาเพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารแบบใหม่ที่สามารถเปลี่ยนทัศนคติของผู้รับสารได้ในกระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงนั้น ผู้วิจัยใช้แนวคิดละครประยุกต์และทฤษฎีละครกับการสื่อสารมาเป็นกรอบในการวางเนื้อหาที่จะสื่อสารและสร้างโครงเรื่องให้อยู่ในขอบเขตของละครคือมีการเริ่มต้น พัฒนาไปสู่ภาวะที่เป็นปัญหา และคลี่คลายในตอนจบ พร้อมทั้งทำให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง (Active Participation) จนทำให้ผู้ชมได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ โดยตรง ในที่นี้ ผู้ชมได้เห็นว่าความรู้ด้านสถิติสามารถนำมาใช้ในชีวิตจริงผ่านการชมละครเพลงที่มีเนื้อหาทางสถิติแทรกอยู่จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

นอกจากนั้น การที่ทำให้ความรู้เป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้ก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของทั้งทัศนคติและการรับรู้ โดยวิธีการเรียนทั่วไปผู้เรียนต้องใช้สมาธิสร้างภาพของเนื้อหาขึ้นมาในสมองแต่การเรียนผ่านช่องทางของละครประยุกต์ทำให้ผู้เรียนเห็นภาพของเนื้อหาวิชา ประเด็นความรู้ต่างๆ ก็เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกัน ผลการทดสอบความรู้ทางสถิติที่เพิ่มสูงขึ้นเมื่อดูละครแล้วก็สะท้อนว่า ผู้เรียนสามารถคิดตามบทเรียนและนำมาประยุกต์ใช้ได้กับชีวิตจริง ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดละครประยุกต์ที่ใช้ละครเพื่อเป็นเครื่องมือในการทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจสิ่งที่แฝงอยู่ในตัวบทละคร ผู้วิจัยพบว่า สิ่งที่การสื่อสารผ่านละครได้เปรียบการเรียนการสอนแบบอื่นๆ คือ ความสามารถในการทำให้ผู้ชมเห็นภาพและสร้างความเข้าใจได้มากกว่าตัวหนังสือในบทเรียนที่เมื่ออ่านแล้วก็ต้องใช้จินตนาการเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ดังนั้น การถ่ายทอดความคิดรวบยอดให้ผู้เรียนได้เห็นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ละครประยุกต์สามารถเข้าถึงกลุ่ม

ผู้ชม กระบวนการทางละครจะไปกระตุ้นสัมผัสต่างๆ แล้วเชื่อมโยงความรู้กับอารมณ์ความรู้สึก กระบวนการเหล่านี้เองที่ทำให้สามารถพัฒนาความรู้จนกลายเป็นความจำระยะยาว การเรียนการสอนในรูปแบบละครประยุกต์ยังสามารถสร้างความรู้ให้อยู่ในรูปแบบของความสุข ซึ่งเป็นเหมือนประตูเปิดรับเนื้อหาความรู้เข้าไปสู่สมองและเปลี่ยนเป็นความจำ นอกจากนี้ เมื่อละครเป็นสถานการณ์ที่ใกล้ตัว ผู้เรียนก็จะได้รับการกระตุ้นให้จดจำเนื้อหาวิชาได้คงทนและยาวนานขึ้น

ละครประยุกต์ยังสามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยอารมณ์และความรู้สึกนี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการรับรู้ เพราะการเรียนการสอนโดยทั่วไปไม่สามารถสร้างให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกขึ้นมาได้ แต่เมื่อผู้สอนนำเนื้อหาดังกล่าวมาถ่ายทอดในรูปแบบละคร อารมณ์และความรู้สึกกลับช่วยให้เนื้อหาที่เรียนมีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น และไม่ได้เป็นเพียงการชมเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น

นอกจากนี้ ละครประยุกต์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสอนยังสามารถถูกดัดแปลงในรูปแบบที่หลากหลาย การใช้กระบวนการละคร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถขยายขอบเขตของการเรียนการสอนจากภายในห้องให้กว้างไกลสู่โลกภายนอก ตัวอย่างที่ใช้ในการเรียนจะเป็นเนื้อหาสำคัญที่ผู้เรียนจะสามารถโยงเข้าสู่ชีวิตจริงของแต่ละคน ทำให้รูปแบบการเรียนไม่น่าเบื่อ ซ้ำซากจำเจ และผู้เรียนได้เปลี่ยนจากผู้รับเป็นผู้มีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตรการสอนข้อจำกัดในการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่องานวิจัยด้านการสร้างผลงานละคร ได้แก่ ปัจจัยด้านเวลา งบประมาณ การใช้นักแสดงที่มีความสนิทสนม กำลังคน ความตั้งใจของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม และการหางานวิจัยอ้างอิง

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้สนใจสามารถใช้ละครเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความรู้ หรือเนื้อหาวิชาเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้เรียน ดังนั้น ในการสร้างละครเพื่อสื่อสารความรู้สถิติต่อไป ผู้สร้างสรรค์อาจใส่ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ชมเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น การใช้โปรแกรมแอนิเมชันสร้างสัญลักษณ์เกี่ยวกับค่าสถิติและแสดงสัญลักษณ์เมื่อมีการกล่าวถึงค่าสถิตินั้นในละคร นอกจากนี้ ผู้สนใจอาจผนวกรวมเนื้อหาที่เดิมอยู่ในส่วนการบรรยายให้มาอยู่ในการแสดงละครผ่านเนื้อเรื่องและบทพูด เพื่อเพิ่มทัศนคติและการเรียนรู้ของผู้ชม ทั้งนี้ ผู้ชมจำนวนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับการนำเสนอแบบบรรยายนักเพราะเห็นว่าผู้ชมควรได้คิดและทำความเข้าใจกับเนื้อหา ขณะที่บางคนเห็นว่า การบรรยายสรุปท้ายเรื่องทำให้ผู้ชมเข้าใจสาระในละครยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนาการศึกษาแบบใหม่โดยใช้กระบวนการทางละครเป็นสื่อกลางแทนการสอนและให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนผ่านการสร้างสรรค์ละคร สามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาและเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกันได้ ขณะเดียวกัน การใช้ละครเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถต่อยอดความรู้ของผู้เรียนต่อไปได้ในอนาคต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- จิรวัดน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์. **ทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรม การวัด การพยากรณ์ และการเปลี่ยนแปลง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สามดีการพิมพ์, 2538.
- ทรงพล ภูมิพัฒน์. **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: SR Printing, 2538
- บุญเรียง ขจรศิลป์. **สถิติวิจัย 1**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พีเอส. พรินท์: 2549.
- บรรจงเสก ทร์พย์โสภณ. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในวิชาสถิติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา สถิติ ของนิสิต คณะครุศาสตร์: การวิเคราะห์กลุ่มพหุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. **ทัศนคติ: การวัด และการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2526
- วัลยา วิวัฒน์ศร. **การละครฝรั่งเศสศตวรรษที่ 18**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: 2538.
- สุชา จันทน์แอม. **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2541.
- สุพัตรา ชาดิบัญญัติชัย. **กระบวนการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ออฟเซต, 2548.
- สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร. **การโฆษณาหาเสียงกับพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตย และการพัฒนา, 2533.
- สุวริย์ สีวะแพทย์. **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, 2549.

ภาษาอังกฤษ

- Allport, Gordon W. **A Handbook of Social Psychology**. Worcester: Clark University Press, 1935.
- Assael, Henry. **Consumer behavior and marketing action**. Cincinnati, Ohio: South-Western College Publishing, 1998.
- High, R.V. **Some variables in relation to students' choice of statistics classes** [Online]. 2006, July 15. Available from: <http://www.eric.ed.gov/> [2012, October 22]
- Littlewood, Joan. **The Social Psychology of Aging**. Cambridge, Massachusetts: Blackwell Publishing, 1995.
- McCullough, Christopher. **Theatre Praxis**. Hong Kong: St. Martin's Press, 1998.
- Nicholson, Helen. **Applied Drama: the Gift of the Theatre**. Great Britain: Palgrave, 2005.